

Notat

Talepapir til svar på samrådsspørgsmål A den 23. februar 2012

Dato: 23. februar 2012

Dokument nr. 18206/12

Sagsbehandler
Jørgen Engmark

Samrådsspørgsmål A:

"Grundlovens § 4 forpligter staten til at understøtte folkekirken som evangelisk-luthersk. Ministeren bedes redegøre for, i hvilket omfang denne forpligtelse begrænser Folketingets mulighed for at lovgive om kirkelige anliggender - herunder det kirkelige ægteskab."

Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Christian Langballe (DF).

Svar:

"Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten."

Sådan står der i grundlovens § 4. Det indebærer naturligvis nogle begrænsninger i, hvad staten kan foretage sig i forhold til folkekirken.

Folketingets tidligere ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, omtalte det i Folketingets festskrift i anledning af grundlovens 150 års jubilæum.

Her skrev han i artiklen "Grundloven, religionsfriheden og Folkekirken" bl.a.:

"Folkekirken skal - så længe den er Folkekirke, hvilket afgøres af befolkningens trosmæssige tilhørsforhold - være evangelisk-luthersk. Det vil sige, at grundloven pålægger både Folketing, regering og al anden offentlig forvaltning at respektere Folke-

kirkens konfessionelle tilhørsforhold i deres regelfastsættende og retsanvendende virksomhed. Der vil således hverken ved lov eller forvaltningsakt kunne fastsættes bestemmelser om en liturgi, der strider mod evangelisk-luthersk lære, f.eks. om bønner rettet til Jomfru Maria eller et dåbsritual, der betinger dåbens virkning af barnets (eller forældrenes) kristelige levned." (Citat slut)

Staten skal altså med Hans Gammeltoft-Hansens ord respektere evangelisk-luthersk lære.

Dernæst er spørgsmålet: Hvad er evangelisk-luthersk lære?

Det er afgrænset med folkekirkens bekendelsesskrifter. De er ikke nævnt i grundloven. Men det er med grundloven forudsat, at der er tale om de skrifter, som blev opregnet i Danske Lovs 2. bog kapitel 1. Det vil sige, at folkekirkens bekendelsesskrifter er:

- Bibelen
- tre trosbekendelser, der er formuleret i oldkirken
- Den Augsburgske Bekendelse fra 1530 og
- Luthers lille Katekismus fra 1529.

Det er altså klart, hvilke skrifter man skal slå op i, hvis man skal finde ud af, hvad der er evangelisk-luthersk lære.

Der er imidlertid tale om skrifter, der er blevet til for mange hundrede år siden. Det betyder, at det ikke er alt i dem, som i dag kan eller skal læses og opfattes bogstaveligt.

Side 3
Dokument nr. 18206/12

Både Bibelen og de andre bekendelsesskrifter kan og skal fortolkes.

Denne fortolkning er ikke en sag for en politisk valgt minister. Det er en sag for teologisk sagkyndige.

Dette synspunkt nævnes allerede af *Matzen og Timm*, der anfører, at udfindelsen af den rette læsemåde af de bibelske skrifter ”er den kirkelige videnskabs sag”¹. Og tilsvarende *Knud Berlin*, der udtaler, at der ligesom det allerede var tilfældet før Grundloven, må være plads for en opfattelse, ”der stemmer med tidsånden”.²

Og synspunktet om balancen mellem stat og kirke afspejles også i den praksis, der er omkring regulering af kirkens ritualer.

Ritualer for kirkelige handlinger hører sammen med gudstjenesteordningen, bibeloversættelser og salmebog til det, der ofte betegnes som kirkens indre anliggender.

¹ S 120i *Matzen og Timm*: Haandbog i den danske Kirkeret (1891).

² S 165 i *Knud Berlins Den danske statsforfatningsret* (1939). Berlin henviser i denne forbindelse til, at de fx i den Augsburgske Konfession art. 19 (skal være 17. Preben Espersens bemærkning) fastslås, at de vantro eller ugudelige mennesker skal ”pines uden ende”, og i art. 9, at børn, som forældrene ikke har fået døbt, er evig fordømte. Berlin karakteriserer disse udsagn som ”sætninger, som vel de færreste af folkekirkens præster i nutiden opfatter helt bogstaveligt”.

Skiftende kirkeministre har siden 1849 generelt udvist stor skønsomhed og været tilbageholdende med at regulere de indre anliggender. Ministerens kompetence til at udstede anordninger på disse områder er derfor blevet udøvet på grundlag af indstillinger fra biskopper eller i form af rådgivning i form af betænkninger fra udvalg, arbejdsgrupper eller kommissioner med deltagelse af biskopper og andre teologisk sagkyndige.

Jeg må og skal derfor lægge stor vægt på de teologiske vurderinger fra bl.a. biskopperne.

Københavns biskop er i mange år blevet opfattet som rådgiver for kirkeministeren i teologiske spørgsmål.

Jeg har derfor på baggrund af samrådsspørgsmålet bedt biskop Peter Skov-Jakobsen om en vurdering af, hvorvidt der er formuleringer i Den Augsburgske Bekendelse, som gør, at det må anses for at være i strid med denne bekendelse, hvis der foretages kirkelig vielse til ægteskab af et par af samme køn.

Biskoppen har udarbejdet et notat, som jeg har med, så det kan blive omdelt her ved samrådet.

Biskoppen konstaterer i notatet, at der ikke i bekendelsen eller den evangelisk-lutherske tradition er grundlag for at tale om "et kirkeligt ægteskab". Han skriver om dette:

"Indtil nu har det været en udbredt opfattelse i vores evangelisk-lutherske tradition at der kun var et ægteskab. Jeg formoder, at der med "kirkeligt ægteskab" menes kirkelig vielse eller kirkelig velsignelse af borgerligt indgået ægteskab. At der i Danmark består den mulighed, at ægteskabet kan indgås for den borgerlige eller den kirkelige myndighed, har dog indtil nu ikke afstedkommet overvejelser over, hvorvidt det i kirken indgåede ægteskab eller det i kirken velsignede ægteskab skulle have en særlig status." (citater slut)

Ægteskab omtales i artiklerne 16, 23 og 27 i Den Augsburske Bekendelse.

Artikel 16 handler om, at lovlige borgerlige ordninger er Guds gode værk, og at det derfor bl.a. er tilladt de kristne, at mand og kvinde kan tage til ægte, at den troende kan slutte handel efter loven, være soldat, føre retfærdig krig og beklæde øvrighedsposter.

Artikel 23 handler om præsternes ægteskab. Artiklen redegør for det lovlige ved, at præster kan bryde traditionen for cølibat. Der henvises til, at præsterne var gift i den tidlige kirke. Desuden gøres der opmærksom på Paulus' holdning i 1. Korintherbrev, at æg-

teskabet er et middel mod den menneskelige svaghed (begær og ukyskhed).

I artikel 27 argumenteres der mod munkeløfter. I den forbindelse forsøger artiklen at berolige de klosterbundne, som har brudt deres løfter om kyskhed, lydighed og fattigdom og har ladet sig ægtevie. Der henvises også i denne artikel til Paulus' råd om, at ægteskabet er et middel mod menneskelig svaghed.

Biskop Peter Skov-Jakobsen skriver derefter i notatet:

"Nogle finder, at disse få bemærkninger i CA (Den Augsburgske Bekendelse) udgør en solid bund for det, man nyligt hører omtalt som ægteskabsteologi.

I CA's få bemærkninger om ægteskabet ser jeg intet grundlag for andet end antydninger af en ægteskabs-etik. Bemærkningerne gøres blot for at trøste de mange præster og klosterbundne, som har brudt deres løfter om cølibat og er kommet i tvivl og lever med plagede samvittigheder. Melancton, som udfærdigede CA, forsøger med sine bemærkninger at skabe rolige bevidstheder i de evangeliske menigheder." (citater slut).

Biskop Peter Skov-Jakobsen skriver herefter:

"Jeg finder det relevant at nævne, at vi i vores teologiske tradition lever med en høj bevidsthed om, at et bekendelsesskrift har

en historisk karakter, hvilket medfører, at fortolkningen af bekendelsesskriftet fordrer såvel en afklaring af nutidens problemstilling som en viden om reformationstidens situation.

Havde CA indeholdt mere end antydninger af ægteskabs-etik, havde fortolkeren måtte tage dette historiske faktum til efterretning." (Citat slut)

Jeg er klar over, at der blandt udvalgets medlemmer og blandt biskopperne er meget forskellige opfattelser af ægteskab mellem par af samme køn.

Modstanderne mener, at de forskellige udsagn i Bibelen taler meget klart imod homoseksuelt samliv og derfor også imod vielse af par af samme køn.

Tilhængerne mener, at to af samme køn, der forpligter sig til at leve med hinanden i kærlighed og trofasthed, har lov til at gøre dette i tillid til, at Gud lægger sin vilje til deres. De lægger endvidere vægt på – og lad mig igen citerer fra notatet fra Peter Skov-Jacobsen:

”Der eksisterer i historien en lang tradition for afsky for forhold mellem to af samme køn, og mennesker som har levet sådan har i mange år været udsat for vrede, forfølgelse og især i religiøse traditioner har forhold mellem mennesker af samme køn

været anset for særlig syndige – og forholdene har ofte været kriminaliserede af de borgerlige myndigheder.

Det hører til historiens udvikling, at mennesker i vores kulturkreds i stort omfang ser anderledes på homoseksualitet.” (Citat slut).

Jeg må som minister lytte både til modstanderes og tilhængeres teologiske fortolkninger. Men for mig er det afgørende, at flere biskopper så tydeligt har vurderet, at et ægteskab mellem par af samme køn ikke grundlæggende vil stride mod den evangelisk-lutherske kirkes fortolkning af de bibelske skrifter eller den evangelisk-lutherske tradition, men tværtimod vil være fuldt foreneligt med evangelisk-luthersk teologi og tradition.

Det er min opfattelse, at det er i overensstemmelse med den tradition, jeg lige nævnte om regulering af indre anliggender, når jeg som minister lægger vægt på biskoppers fortolkning af bekendelsesskrifterne.

Regeringen foreslår med sine to lovforslag, at homoseksuelle fremover skal kunne indgå ægteskab – borgerligt eller i kirken. Kirken har ikke- og har aldrig haft – ret til at bestemme, hvilke samlivsformer der kan indgås med juridisk gyldighed. Hvis kirken kunne bestemme noget sådant, ville det være at give kirken større magt end staten (Folketinget) i et borgerligt, juridisk anliggende.

Regeringen og Folketinget skal dog i henhold til den tradition, jeg har omtalt flere gange, være yderst tilbageholdende med at blande sig i udformningen af de ritualer, der skal bruges i kirken – i denne såvel som i andre sammenhænge.

Jeg vil til slut gerne sammenfatte mit svar på samrådsspørgsmålet i følgende punkter:

1. Folketinget, regeringen og al offentlig forvaltning skal respektere grundlovens § 4, hvorefter den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke.
2. Der må hverken ved lov eller forvaltningsakt fastsættes bestemmelser om en liturgi, der strider mod evangelisk-luthersk lære.
3. Den Augsburgske Bekendelse giver - efter kyndig rådgivning fra biskop Peter Skov-Jakobsen - ikke grundlag for at fastslå, at ægteskab mellem to af samme køn vil være i strid med folkekirkens bekendelsesgrundlag.